

Przemysław Gola,

„Zbawienie swoje sprawujcie”. Analiza filologiczna Listu do Filipian 2, 12.

List do Filipian 2, 12 często jest przytaczany jako argument w sporze teologicznym między zwolennikami kalwinizmu i arminianizmu. Dla tych drugich jest on niezaprzeczalnym dowodem na utracalność zbawienia; ci pierwsi nie dostrzegają w wypowiedzi Apostoła Pawła nawet cienia wątpliwości co do wiecznego bezpieczeństwa wierzących.

W związku z tym, aby zająć osobiste stanowisko w przedmiocie, wielu dociekliwych braci i siostr szuka odpowiedzi na pytanie, co to znaczy „sprawować swoje zbawienie”.

Niniejsze opracowanie to pogłębione, filologiczne studium Listu do Filipian 2, 12.

Przekład Brytyjskiego i Zagranicznego Towarzystwa Biblijnego

Dyskusja na temat utracalności zbawienia toczy się wśród polskich protestantów. W związku z tym na samym początku przytoczmy Filipian 2, 12 w przekładzie Brytyjskiego i Zagranicznego Towarzystwa Biblijnego – najpopularniejszego przekładu Biblii na język polski używanego w polskich zborach protestanckich:

*Przeto, umiłowani moi, jak zawsze, nie tylko w mojej obecności, ale jeszcze bardziej teraz pod moją nieobecność byliście posłuszni; z bojaźnią i ze drżeniem **zbawienie swoje sprawujcie.***

Wydaje się, że przyczyną wszelkich nieporozumień związanych z egzegezą omawianego wersetu, jest właśnie to tłumaczenie, które w istocie niczego nie tłumaczy, a wręcz zaciemnia i zasłania przed czytelnikiem prawdziwe znaczenie słów Apostoła.

Na czym miałyby bowiem polegać sprawowanie swojego zbawienia? Słownik języka polskiego PWN podaje taką oto definicję słowa „sprawować”:

1. wypełniać obowiązki, pełnić funkcję
2. sprawować się - zachowywać się w określony sposób; działać

Gdyby zatem przyjąć propozycję tłumaczy Towarzystwa Biblijnego za pewnik, sprawowanie zbawienia polegać by musiało na:

1. Wypełnianiu obowiązków związanych ze zbawieniem, pełnienie funkcji człowieka zbawionego.
2. Postępowanie w określony sposób w celu uzyskania zbawienia lub z powodu posiadania zbawienia.

W dalszym ciągu jednak nie wiadomo, czy wypełniać obowiązku, pełnić funkcję oraz postępować w określony sposób mamy po to, aby zbawienie zdobyć, aby zbawienie utrzymać, czy też ponieważ zbawienie już posiadamy. Nie wiadomo też, o jakie konkretnie czynności chodzi.

Pozostałe przekłady na język polski

Ponieważ przekład Towarzystwa Biblijnego nie ułatwia nam egzegezy omawianego wyrażenia, spójrzmy, w jaki sposób z werselem tym radzili sobie tłumacze pozostałych przekładów na język polski:

Budny: *A tak miłośni moi, jakoście zawždy posłuszni nie jako wbytności mojej tylko, ale teraz daleko więcej wniebytności mojej, z strachem i ze drżeniem was samych zbawienie wykonywajcie.*

Jakub Wujek: *Przetóż najmilsi moi! (jakoście zawsze posłuszni byli), nietylko jako przy mojej bytności, ale teraz daleko więcej w niebytności mojej, z bojaźnią i ze drżeniem zbawienie wasze sprawujcie.*

Biblia Gdańska: *Przetoż, moi mili! jakoście zawsze posłuszni byli, nie tylko w przytomności mojej, ale teraz daleko więcej w niebytności mojej, z bojaźnią i ze drżeniem zbawienie swoje sprawujcie.*

Jaczewski: *Przeto, najmilsi moi, jakoście mi przed tem posłuszni byli, gdy byłem śród was: tak to tem więcej pokażcie mi się posłusznymi, gdy jestem od was daleko i gdy wam zalecam, abyście z bojaźnią i ze drżeniem zarabiali sobie na zbawienie;*

Tysiąclecia, wyd. 5: *A zatem, umiłowani moi, skoro zawsze byliście posłuszni, zabiegajcie o własne zbawienie z bojaźnią i drżeniem nie tylko w mojej obecności, lecz jeszcze bardziej teraz, gdy mnie nie ma.*

Poznańska: *Umiłowani moi, ponieważ zawsze byliście posłuszni, nie tylko wtedy, kiedy byłem z wami, ale jeszcze bardziej teraz pod moją nieobecność, zabiegajcie usilnie z lękiem i drżeniem o własne zbawienie.*

Warszawsko-Praska: *Tak więc, umiłowani moi, skoro zawsze byliście mi posłuszni, gdy wśród was przebywałem, tym bardziej posłuchajcie mnie teraz, gdy jestem z dala od was [proszę]: z bojaźnią i drżeniem zabiegajcie o wasze zbawienie.*

Piotr Zaręba: *Dlatego, moi ukochani, jako zawsze posłuszni - nie tylko, gdy jestem z wami, lecz tym bardziej, gdy mnie nie ma - czyńcie użytek ze swego zbawienia, w poczuciu czci i odpowiedzialności wobec Pana.*

Powyższe przekłady chciałbym podzielić na trzy zasadnicze grupy:

- a. Przekłady staropolskie (Biblia Gdańska oraz Biblia Jakuba Wujka, a także przekłady na nich oparte) nakazują nam „zbawienie swoje sprawować”.
- b. Współczesne przekłady katolickie nakazują nam „o zbawienie zabiegać”.
- c. Piotr Zaręba, kładący nacisk na dynamikę swojego przekładu, każe nam „czynić użytek ze swojego zbawienia”.

Z powyższych tylko współczesne przekłady katolickie zajmują jasne stanowisko egzegetyczne, jednoznacznie nakazując czytelnikowi Słowa Bożego o zbawienie swoje zabiegać. „Sprawowanie zbawienia” jest dla współczesnego czytelnikiem pojęciem niejasnym, a „czynienie użytku ze swojego zbawienia” wydaje się przekładem niedostatecznie udokumentowanym przez wysiłki współczesnych egzegetów.

Dlatego uważam za słuszne, że aby dociec prawdziwego znaczenia Filipian 2, 12 należy sięgnąć do źródeł, to jest to oryginalnego tekstu Nowego Testamentu.

Oryginał Nowego Testamentu

Nowy Testament został spisany w języku greckim. W omawianym wersie, w miejscu polskiego „sprawujcie” stoi greckie słowo „κατεργαζεσθε” (katergadzesthe). Jest to 2 osoba liczby mnogiej czasu teraźniejszego od czasownika καταργαζομαι (katergadzomai).

Słownik grecko-polski

Słownik grecko-polski PWN, opracowany przez prof. Oktawiusza Jurewicza, podaje następujące znaczenia leksemu *katergadzomai*:

1. sprawić coś, dokonać, dokończyć, załatwić, przeprowadzić.
2. zapracować, zarobić, zdobyć, nabyć, pracować dla siebie.
3. zgładzić, zabić.
4. podbić, zwyciężyć, zaatakować.
5. zjednać, przeciągnąć na swoją stronę,.

6. zrobić coś dla kogoś.
7. opracować, przerabiać.
8. ćwiczyć, uprawiać.

Zgodnie z powyższym wypełnienie nakazu Apostoła mogłoby znaczyć:

1. dokończyć dzieła zbawienia, które rozpoczęło się w przeszłości.
2. zapracować na swoje zbawienie, np. pełniąc dobre uczynki.
3. unicestwić swoje zbawienie.
4. przypuścić atak na swoje zbawienie.
5. zdobyć zbawienie.
6. załatwić zbawienie dla kogoś innego.
7. opracować zbawienie.
8. uprawiać zbawienie, tak jak uprawia się ziemię.

Z powodu zbyt dużych rozbieżności pomiędzy poszczególnymi propozycjami, niezbędne jest zbadanie, w którym z tych znaczeń autorzy Nowego Testamentu używali słowa „katergadzomai”.

Kontekst Nowego Testamentu

W Nowym Testamencie greckie słowo „katergadzomai” w różnych formach gramatycznych występuje 25 razy. Oto wszystkie te wystąpienia:

Rz 1,27: mężczyźni z mężczyznami **popelniając** bezwstydy

Rz 2,9: który **popelnia** zło

Rz 4,15: Prawo **pociąga za sobą** gniew

Rz 5,3: ucisk **sprawia** wytrwałość

Rz 7,8: **wzbudził** we mnie wszelką pożądlivość

Rz 7,13: by **spowodować** moją śmierć

Rz 7,15: Albowiem nie rozeznaję się w tym, co **czynię**

Rz 7,17: wtedy **czynię** to już nie ja, lecz grzech

Rz 7,18: mam bowiem zawsze dobrą wolę, ale **wykonania** tego, co dobre, brak

Rz 7,20: już nie ja to **czynię**, ale grzech, który mieszka we mnie

Rz 15,18: czego Chrystus nie **dokonał** przeze mnie, aby przywieść pogan do posłuszeństwa

1Kor 5,3: już osądziłem tego, który to **uczynił**
2Kor 4,17: ucisk **przynosi** nam przeogromną obfitość wiekuistej chwały
2Kor 5,5: nas do tego właśnie **przysposobił**
2Kor 7,10: **sprawia** upamiętanie ku zbawieniu ... smutek zaś światowy **sprawia** śmierć
2Kor 7,11: wasz smutek według Boga **sprawił**
2Kor 9,11: **pobudza** do dziękczynienia Bogu
2Kor 12,12: Znamiona potwierdzające godność apostoła **wystąpiły** wśród
Ef 6,13: stawić opór w dniu złym i, **dokonawszy** wszystkiego, ostać się
Filp 2,12: zbawienie swoje **sprawujcie**
1Pt 4,3: w czasie minionym **spelnialiście** zachcianki pogańskie
Jk 1,3: doświadczenie wiary waszej **sprawia** wytrwałość
Jk 1,20: gniew człowieka nie **czyni** tego, co jest sprawiedliwe

Znaczenie καταργαζομαι (katergadzomai) w Nowym Testamencie

Co zatem znaczy καταργαζομαι (katergadzomai) w Nowym Testamencie? Oznacza „**sprawić**” w sensie: spowodować, wywołać określony skutek.

W związku z tym tłumaczenia staropolskie oraz współczesne katolickie należy uznać za poprawne, zaś tłumaczenie Piotra Zaręby za przekład fałszujący Słowo Boże.

Apostoł Paweł w Filipian 2,12 wzywa czytelników, aby podjęli wszelkie działania, które zaowocują ich zbawieniem.

Pelagianizm u św. Pawła?

Nasuwa się jednak wątpliwość, czy wypowiedź św. Pawła nie jest argumentem dla zwolenników herezji Pelagiusza? Bynajmniej. Apostoł Paweł mówi bowiem w kolejnym wersie:

Albowiem Bóg to według upodobania sprawia w was i chcenie i wykonanie.

Zachęca nas zatem do troski o nasze zbawienie, informując przy tym, że motywacja i siły do owej troski mają źródło w Bogu. O żadnej zasłudze człowieka w przedmiocie ubiegania się o zbawienie nie może być zatem mowy.